

Kritik mot bl.a. Polismyndigheten i Uppsala län för långsam handläggning av förundersökningar där målsägandena var under 18 år

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 23 maj 2006, framförde AA kritik mot Polismyndigheten i Uppsala län och Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Uppsala. Hon anförde bl.a. att flera förundersökningar där hon och hennes barn varit målsägande tagit alltför lång tid att handlägga.

Utredning

Handlingar infordrades från polismyndigheten och åklagarkammaren. Av dessa framgick bl.a. följande.

K28962-03

Ärendet gällde misstanke om sexuellt utnyttjande av AA och hennes dotter BB, född 1987, samt misshandel av AA och hennes tre barn: dottern BB och sönerna CC, född 1993, och DD, född 1997. Polisanmälan gjordes den 6 oktober 2003. Förundersökning inleddes påföljande dag, med en namngiven person antecknad som skäligen misstänkt för de anmälda brotten. Efter att kammaråklagaren EE den 10 oktober 2003 lämnade inledande direktiv till polisen, övertogs förundersökningen av vice chefsåklagaren FF. Hon lämnade kompletterande direktiv alternativt påminde polisen om utredningen vid ett flertal tillfällen – den 5 december 2003, under 2004 den 26 januari, den 20 april, den 27 juli, den 2 september, den 13 oktober, den 9 november och den 3 december samt den 16 februari 2005. Vid mer än ett tillfälle påpekade hon att tidsfristen för beslut i åtalsfrågan hade löpt ut. Förundersökningen beträffande sexuellt utnyttjande lades ned den 13 oktober 2004. Den 2 maj 2005 lades förundersökningen beträffande misshandel ned.

K5866-05

Ärendet gällde misstanke om misshandel där AA:s yngste son DD var målsägande. Polisanmälan gjordes den 3 mars 2005, och förundersökning inleddes den 6 mars 2005. Inledande direktiv lämnades av kammaråklagaren GG den 17 mars 2005. Därefter övertogs förundersökningen av kammaråklagaren EE, som kompletterade direktiven alternativt påminde polisen om utredningen vid flera tillfällen, den 26

maj, den 24 och 27 augusti samt den 6 oktober 2005. Förundersökningen lades ned genom beslut den 10 maj 2006.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen av de båda ärendena.

Polismyndigheten (dåvarande tf. länspolismästaren HH) anförde i sitt remissvar bl.a. följande.

Bakgrund

K28962-03

Den 6 oktober 2003 gjorde AA en anmälan hos Polismyndigheten i Uppsala län om misshandel och sexuellt utnyttjande. Målsägande var AA samt hennes barn, BB, CC och DD, som enligt AA blivit utsatta för misshandel. AA och dottern BB hade enligt AA också blivit utsatta för sexuellt utnyttjande. Brotten skulle ha skett mellan den 1 november 1990 och 5 oktober 2003.

Den 7 oktober 2003 inleddes en förundersökning. Den 10 oktober 2003 gav åklagare EE direktiv i ärendet. I november 2003 höll polisinspektör JJ förhör med AA angående misshandel och sexuellt utnyttjande. Vid förhöret gav AA uttryck för att hon inte ville delta i någon fortsatt utredning då hon var rädd och trodde att det var bäst för barnen om allt lugnade ner sig. Dock ändrade AA sin inställning varför ett nytt förhör hölls i mars 2004. Inför detta förhör hade AA själv skrivit brev och ringt förhørsledaren angående ärendet. Chefsåklagare FF, som övertog ärendet från EE, avskrev misstankarna om sexuellt utnyttjande mot AA den 20 april 2004 då brott inte kunde styrkas.

Från det att förundersökningen inleddes i oktober 2003 fram till hösten 2004 skrev FF ett antal påminnelser och förfrågningar om hur det gick i ärendet. Familjevårdsroteln hade under denna tidpunkt inte gjort några utredningsåtgärder. Hösten 2004 hölls förhör med CC samt två förhör med vittnen innan åklagaren beslutade att lägga ned förundersökningen. Det hölls inga förhör med BB då fadern inte gav sitt medgivande.

Sammanfattningsvis hölls förhör med AA angående misshandel, en månad efter det att anmälan upprättades. Förhör med CC hölls nästan ett år efter det att anmälan upprättades. Förhör med den misstänkte hölls drygt ett och ett halvt år efter det att anmälan upprättades.

Den 31 januari 2006 begärde AA omprövning/överprövning av chefsåklagare FF:s beslut angående beslutet att lägga ned förundersökningen av misshandeln riktad mot CC. Ärendet översändes till Utvecklingscentrum i Göteborg för överprövning. Överåklagare KK delade åklagarens bedömning att förundersökningen skulle läggas ned och ansåg inte att det fanns skäl att ändra beslutet. FF:s beslut stod därvid fast.

K5866-05

Den 2 mars 2005 gjorde Socialtjänsten Sydvästra Distriktsnämnden, Uppsala Kommun, en anmälan om misshandel av DD. Anmälan inkom från Trappans behandlingsverksamhet för barn som bevittnat våld i sina familjer. Förundersökning inleddes den 6 mars 2005. Den 27 mars 2005 skrev åklagare EE direktiv till Familjevårdsroteln med en förfrågan om vem som handlade ärendet.

I ärendet hölls tre vittnesförhör mellan augusti 2005 och april 2006. Förhör med målsägande DD hölls i januari 2006, drygt 10 månader efter det att anmälan upprättats. Två förhör hölls med den misstänkte i maj 2006, mer än ett år senare.

Den 10 maj 2006 beslutade EE att lägga ned förundersökningen på grund av att man med det utredningsmaterial som förelåg i ärendet inte kunde bevisa att den som varit misstänkt har gjort sig skyldig till brott.

Polismyndighetens bedömning

Målsäganden är under 18 år

Enligt 2 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) skall förundersökningen bedrivas särskilt skyndsamt om målsägande är under 18 år. Förundersökningen skall vara avslutad och beslut i åtalsfrågan skall vara fattat inom 3 månader från det att en skäligen misstänkt för brottet finns. Denna tidsfrist får endast överskridas om det är motiverat med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Från det att misstankarna uppdagades tills att förhör hölls med målsäganden i ärende K28962-03 har drygt ett år förflutit från det att anmälan upprättades. I ärende K5866-05 hölls förhör med målsägande 10 månader efter att anmälan upprättades.

Det kan konstateras att polismyndighetens handläggning av ärendena har varit bristfällig. Orsaken till fördröjningen i det enskilda ärendet torde bero på flera faktorer såsom hög arbetsbelastning och bristande arbetsrutiner. Enheten har numera omorganiserats och tillförts ytterligare personal. De problem som ledde till att utredningen försenades torde därmed vara avhjälpna.

JO inhämtade därefter muntliga upplysningar från kammaråklagaren EE och vice chefsåklagaren FF. Av dessa framkom att det varit stora problem med utredningsbalanserna vid familjevåldshoteln hos polisen. Det hade varit svårt att hålla de lagstadgade fristerna. Detta hade åklagarkammarens ledning tagit upp med ledningen vid polismyndigheten vid flera tillfällen. Vid ett av mötena var också EE närvarande. Det ansträngda balansläget hos polisen är orsaken till att handläggningen dragit ut på tiden i ärendena.

EE uppgav beträffande ärende K5866-05 att sedan målsäganden hörts i slutet av januari 2006 kunde en person anges som skäligen misstänkt.

Bedömning

En förundersökning skall enligt 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken bedrivas så skyndsamt omständigheterna medger. När det, som i förevarande fall, är fråga om en förundersökning i vilken målsäganden är under 18 år ställs det i 2 a § förundersökningskungörelsen (1947:948, FUK) upp ett särskilt krav på skyndsamhet. Enligt bestämmelsen skall en förundersökning där målsäganden vid tiden för anmälan inte fyllt 18 år bedrivas särskilt skyndsamt, om brottet riktats mot målsägandens liv, hälsa, frihet eller frid och det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än sex månader. Förundersökningen skall vara avslutad och beslut i åtalsfrågan fattat så snart det kan ske och inom tre månader från den tidpunkt då det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. Denna tidsfrist får överskridas endast om det är motiverat med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Av 1 a § andra stycket FUK framgår att det är undersökningsledaren som har ansvar för förundersökningen i dess helhet. Han skall se till att utredningen bedrivs effektivt och att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara.

Genom JO:s utredning har följande framkommit.

K28962-03: Redan inledningsvis antecknades en person som skäligen misstänkt för de anmälda brotten. Beslut i åtalsfrågan skulle därmed, med iakttagande av

tremånadersfristen i 2 a § FUK, ha fattats senast i början av januari 2004. Först i november 2004, mer än ett år efter det att anmälan gjordes, hölls förhör med målsäganden CC. Det dröjde sedan ytterligare nästan ett halvår innan förundersökningen, den 2 maj 2005, avslutades i den del den gällde CC. I detta ärende har det särskilda skyndsamhetskrav som finns i den nämnda bestämmelsen uppenbart åsidosatts och den i samma lagrum stadgade tidsfristen för beslut i åtalsfrågan överskridits med drygt 15 månader.

K5866-05: Förundersökningen i detta ärende inleddes den 6 mars 2005. Förhör med två vittnen och med AA ägde rum under hösten 2005. Det tog sedan drygt tio månader innan målsäganden, DD, hördes. Därefter, i slutet av januari 2006, stod enligt åklagaren klart att en viss person var skäligen misstänkt för brottet. Under april 2006 hördes ytterligare ett vittne. Först i början av maj 2006, ett år och två månader efter att förundersökningen inleddes, hördes den misstänkte och den 10 maj 2006 lades förundersökningen ned. Även i detta ärende har det krav på särskild skyndsamhet som gäller för förundersökningar med minderåriga målsägande klart åsidosatts.

Av utredningen framgår att åklagarna i de båda ärendena under utredningstiden i och för sig varit aktiva, drivit på och påmint polisen vid upprepade tillfällen samt även anmärkt när fristen för att fatta beslut i åtalsfrågan löper ut. Jag vill emellertid erinra om att för det fall att ett par påminnelser inte får avsedd effekt måste andra åtgärder övervägas (se numera också ÅFS 2007:5 Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om bevakning och uppföljning vid Åklagarmyndigheten av pågående förundersökningar). Detta är inte minst viktigt i de ärenden där en särskild tidsfrist löper. Enligt min mening borde därför FF och EE, även med beaktande av att situationen var väl känd för såväl ledningen vid polismyndigheten som åklagarkammaren, ha vidtagit ytterligare åtgärder i syfte att driva förundersökningarna framåt.

Utredningarna har, trots åklagarnas påminnelser, p.g.a. omständigheter hänförliga till polismyndigheten, dragit ut på tiden. Som förklaring till de långa handläggningstiderna har polismyndigheten i huvudsak hänvisat till hög arbetsbelastning och bristande arbetsrutiner.

Jag är väl medveten om att polisens arbetssituation är ansträngd och att man måste prioritera vissa ärenden framför andra. Det är likväl helt oacceptabelt att utredningar som de aktuella, med misstankar om bl.a. våld mot barn, tar så lång tid som nu skett – inte minst med beaktande av att lagstiftningen ställer upp ett särskilt skyndsamhetskrav för denna typ av ärenden. Det är särskilt anmärkningsvärt att tremånadersfristen i ärendet K29862-03 överskridits med drygt 15 månader. Polismyndigheten förtjänar allvarlig kritik för sin handläggning av ärendena. Jag noterar att myndigheten vidtagit vissa åtgärder för att komma till rätta med bristerna i utredningsverksamheten.

Vad som i övrigt kommit fram i ärendet föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.